

Handläggare

Lena Wiberg (lwg001)

Fastställare

Åsa Bellander (abr013)

Gäller för

Privata vårdgivare
Läkemedelsenheten
Närsjukvårdsområde Norr
Närsjukvårdsområde Söder
Närsjukvårdsområde Väster
Länssjukvårdsområde somatik
Länssjukvårdsområde psykiatri och habilitering
Rättspsykiatri

Dokumenttyp

Riktlinje

Giltigt till och med

2025-06-07

Fastställt

2022-02-28

Reviderat

2023-06-07

Dokumentnr / Version

620675 / Version 2

Processägare**Granskare**

Ulrika Edström (usm007), Anna Berglin (abn042), Maria Alsén Lindström (man021)

Ytterligare information

Framtagen av RSG läkemedel, Norra
sjukvårdsregionen

Anvisning för maskinellt dosdispenserade läkemedel

Denna anvisning har gemensamt tagits fram av regionala samverkansgruppen för läkemedel inom Norra sjukvårdsregionen.

Syfte

Att säkerställa patientsäkerheten i hela läkemedelskedjan (ordination, förskrivning, dokumentation, leverans och användning) för patienter med maskinellt dosdispenserade läkemedel.

Omfattning

Gäller för förskrivare och vårdpersonal i Region Västernorrland samt Apotekstjänst Sverige AB.

Innehåll

Maskinell dosdispensering	2
Kriterier för lämplig patient.....	2
Kontaktperson.....	2
Förskrivning i Pascal	3
Dospåsar till nästa ordinarie leverans.....	3
Akut förskrivning	3
Helförpackningar	4
Förnyelse av recept.....	4
Dospatient på sjukhus.....	4
Licensläkemedel	4
Betalning.....	4
Reservrutin	4
Om något blir fel	5
Avvikelser.....	5
Kontaktuppgifter.....	5
Ansvarsfördelning	5
Förskrivarens ansvar.....	5
Sjuksköterskans ansvar.....	6
Medicinskt ansvarig sjuksköterskas ansvar.....	6
Verksamhetschefens ansvar.....	6

Dokumenttyp	Fastställt	Reviderat	Giltigt till och med	Dokumentnr / Version
Riktlinje	2022-02-28	2023-06-07	2025-06-07	620675 / Version 2

Dosapotekets ansvar	6
Kontaktpersons ansvar.....	7
Dosapoteket och vårdgivares gemensamma ansvar	7
Ändringar sedan föregående version	7

Maskinell dosdispensering

Personer med regelbunden och stabil medicinering, som inte kan klara sin läkemedels-
hantering själv, t ex på grund av fysiska och/eller psykiska funktionsnedsättningar, kan
erbjudas att få sina läkemedel dosförpackade (dosdispenserade). Vid maskinell dos-
dispensering levereras läkemedel dosförpackade där varje dospåse innehåller de läke-
medel som ska tas vid ett och samma tillfälle. En dosleverans (dosrulle) räcker vanligen
för två veckors förbrukning, i undantagsfall för en vecka. Patientens samtliga förskriv-
ningar finns samlade i förskrivningsverktyget Pascal. Syftet med dosdispensering är att
underlätta och öka säkerheten i läkemedelshandlingen för patient, förskrivare och vård-
personal, samt minska onödig läkemedelskassation.

Kriterier för lämplig patient

Innan uppstart av dosdispensering bör en helhetsbedömning göras där följande tas i
beaktande:

- Patientens egen förmåga att sköta sin medicinering.
- Möjlighet till hjälp och stöd från närstående/anhörig.
- Stabiliteten i patientens läkemedelsbehandling.
- I normalfallet bör patienten ha minst tre dispenserbara läkemedel för kontinuer-
lig användning. I vissa fall, vid kognitiv svikt, risk för felaktig användning eller
missbruk kan det vara motiverat med dosdispensering för patienter med färre
läkemedel.
- Ofta är patienter med frekventa sjukhusvistelser olämpliga då läkemedels-
ordinationerna kan förväntas förändras.
- Om läkemedelsordinationerna består av mer än ett stående läkemedel som inte
kan dispensereras kan lämpligheten avseende dosdispensering övervägas.

Patienter med dosdispenserade läkemedel bör alltid ha två tomma dosetter i reserv.
Detta för att minimera riskerna i samband med avbrott i dosproduktionen, så att
läkemedel vid behov kan dispensereras manuellt.

Kontaktperson

Vid uppstart av dos ska en kontaktperson utses och kontaktoppgifter anges under
kontaktinformation i Pascal. Kontaktpersonen ska fungera som patientens ombud
gentemot vården och dosapoteket. Patienten själv (alt närstående) är kontaktperson när
hen har eget läkemedelsansvar. När läkemedelsansvaret helt eller delvis överlåtit anges
ansvarig sjuksköterska som kontaktperson. Kontaktpersonen ska alltid informeras då
ordinationsändringar gjorts.

Dokumenttyp	Fastställt	Reviderat	Giltigt till och med	Dokumentnr / Version
Riktlinje	2022-02-28	2023-06-07	2025-06-07	620675 / Version 2

Förskrivning i Pascal

All förskrivning till dospatienter görs i Pascal och läkemedel som kan dosdispenserars väljs så långt det är möjligt. Samma regler gäller som vid övrig receptförskrivning, dock krävs personlig förskrivarkod vid uppstart av ny dospatient. Aktuellt dispenserbart sortiment framgår i Pascal, samt finns sökbart på dosleverantörens [hemsida](#).

Tips!

I Pascal under Visningsalternativ välj:

- *ATC-område* för att snabbare upptäcka dubbelmedicineringar
- *förskrivningstyp* för att få en tydligare överblick över vilka läkemedel som finns i dospåsarna (DISP visas till höger på raden) respektive utanför dospåsarna.

Vid uppstart av dosdispensering för att säkerställa att läkemedlet hamnar i dospåse:

- 1) Använd funktionen ”ändra till dospåse” som återfinns i den lilla streckade menyn längst till vänster på receptraden.
- 2) Om läkemedlet ej finns som dispenserbart välj Byt läkemedel för att se tillgängliga dispenserbara alternativ.
- 3) Välj kortnotationer istället för doseringsangivelse i text.

[Handbok Pascal](#).

Dospåsar till nästa ordinarie leverans

Förskrivning av dispenserbara läkemedel som görs före ordinarie stopptid, träder i kraft vid nästa dosperiod. Ordinarie stopptid samt första dag i nästa dosperiod för aktuell patient kan utläsas i Pascal.

Akut förskrivning

Om insättningsdatum infaller före nästa ordinarie dosperiod och akuta dospåsar önskas, bockas rutan ”Akut produktion” i. Ordinationsändring före kl 12.00 (dag 1) på veckodag när kund/lokalt uthämtningsställe nästa vardag (dag 2) med första dosintag dag 3–4 (undantag kan förekomma).

Vid akuta ändringar som innebär att doserna i den nuvarande dosrullen är inaktuella, exempelvis vid en dosminskning eller utsättning tillverkas en ersättningsrulle. Tillkommer det ett eller flera nya läkemedel och allt annat är oförändrat tillverkas en tilläggsrulle.

En tilläggsrulle tas tillsammans med befintliga dospåsar, medan en ersättningsrulle ersätter de befintliga dospåsarna. Vid ersättningsrulle är det viktigt att förskrivaren informerar patienten/kontaktpersonen att de gamla dospåsarna ska återlämnas till apotek för kassation för att undvika förväxling. Beställning av akuta doser måste alltid meddelas patient/kontaktperson.

Viktigt att förskrivare tar ställning till om ordinationen behöver levereras akut eller kan vänta till nästa ordinarie dosleverans.

Dokumenttyp	Fastställt	Reviderat	Giltigt till och med	Dokumentnr / Version
Riktlinje	2022-02-28	2023-06-07	2025-06-07	620675 / Version 2

Helförpackningar

Kortare kurer (t.ex. antibiotika), vid-behovs läkemedel, och läkemedel som av andra skäl inte går att dosdispensera kan förskrivas som helförpackningar i Pascal. Dessa kan expedieras på lokalt apotek omgående. Obs! Viktigt att informera patient/kontaktperson att hämta ut även helförpackningar. Alternativt kan helförpackningar beställas (görs vanligtvis av sjuksköterska) via Pascal och levereras tillsammans med dosförsändelsen.

Förnyelse av recept

Förskrivningar i Pascal är giltiga högst ett år. Två månader innan giltigheten på ett recept löper ut skickar dosapoteket en påminnelse om förnyelse tillsammans med dosförsändelsen, samt vid varje dosleverans, till dess att giltighetstiden löpt ut. Detta gäller både för helförpackningar och dosdispenserade läkemedel. Det är patientens/kontaktpersonens ansvar att kontakta vården i god tid för att få sina recept förnyade. Bevakningsfunktionen i Pascal kan med fördel användas av vården för att se vilka recept som behöver förnyas.

Dospatient på sjukhus

Vid bedömning att uppehåll av dosleveranser ska göras, ändrar inskrivande enhet enligt lokala rutiner patientens status i Pascal till ”vilande”. Utskrivande läkare från slutenvård eller vid akutbesök ansvarar för att ordinationsändringar sker i Pascal samt att ändra patientens status till ”aktiv” om den ändrats till ”vilande” vid inskrivning.

Vid utskrivning ska patienten förses med läkemedel som räcker tills dosförpackade läkemedel kan levereras. Speciellt viktigt inför helger. Se riktlinje [Säkerställ patientens tillgång till rätt läkemedel vid utskrivning från sjukhus](#).

Licensläkemedel

Elektronisk licensmotivering ska göras via Läkemedelsverkets elektroniska tjänst [Klas](#). Denna tjänst går också att nå direkt via patientsidan i Pascal.

Betalning

Samma regler gäller för dospatienter som för alla andra receptkunder vid betalning av läkemedel. Vid frågor gällande fakturor och betalning kontakta Svea Bank, telefon 08-470 36 11 eller e-post: apotekstjanst@svea.com. Svea Banks kundtjänst är bemannad vardagar mellan kl. 08.00 – 17.00.

Reservrutin

Om åtkomst till Pascal saknas ska dosapoteket kontaktas via telefon.

Dokumenttyp	Fastställt	Reviderat	Giltigt till och med	Dokumentnr / Version
Riktlinje	2022-02-28	2023-06-07	2025-06-07	620675 / Version 2

Om något blir fel

Avvikelser

Alla avvikelser rapporteras enligt gällande rutiner, se [användarstöd avvikelser Platina](#). Extern avvikelse rapporteras till Apotekstjänst för utredning, t.ex. om avvikelse avser dospåse, helförpackning, leverans eller dosrecept.

Kontaktuppgifter

Apotekstjänst kundtjänst
tel: 010-221 69 70
e-post: kundtjanst@apotekstjanst.se
Öppet: Vardagar kl. 08.00-17.00
Hemsida: [Apotekstjänst \(apotekstjanst.se\)](https://apotekstjanst.se)

Ansvarsfördelning

Förskrivarens ansvar

- Tillsammans med patient och anhöriga/kontaktperson besluta om medicinskt behov av dosdispensering föreligger.
- Patientens medicinering är stabil vid insättandet av dosdispensering.
- Notera i patientjournalen att patienten har dosdispensering, för att undvika dubbelförskrivning.
- Läkare som startar upp dosdispensering är ansvarig för patientens samlade läkemedelsordination vid insättningstillfället. Därefter är ordinerande läkare ansvarig för sin ordination och att den är lämplig i förhållande till patientens övriga läkemedel.
- Omprövning av läkemedelslistan ska göras minst en gång per år, företrädesvis i samband med förlängning av patientens ordinationer.
- Prioritera när ordinationsändringar ska åtgärdas från dosapoteket, vid nästa leveranstillfälle eller akut.
- Informera ansvarig sjuksköterska/kontaktperson vid ordinationsändringar. Särskilt viktigt att, vid akuta ändringar, informera om vikten att hämta ut detta på apotek. Detta gäller även läkemedel som ej kan dosdispenseras utan som måste hämtas på apotek i helförpackningar, dvs förtydliga att på apotek efterfråga både dosrullar och helförpackningar som ej ingår i dosrullarna.
- Avsluta dosdispenseringen om den inte längre behövs eller om det inte längre är ändamålsenligt, t.ex. på grund av att medicineringen är instabil. Om maskinell dosdispensering ska avslutas ska förskrivaren registrera detta i Pascal under fliken "Patientinformation".
- Anteckna i patientjournalen vilka läkemedel som förskrivits/utsatts/ändrats om automatisk anteckning ej genereras.

Dokumenttyp	Fastställt	Reviderat	Giltigt till och med	Dokumentnr / Version
Riktlinje	2022-02-28	2023-06-07	2025-06-07	620675 / Version 2

Sjuksköterskans ansvar

- Rätt läkemedel ges till rätt patient, vid rätt tidpunkt, på rätt sätt.
- Delegera delar av läkemedelshanteringen enligt lokala rutiner.
- Kontrollera läkemedel och Läkemedelslista Dos/Förteckning recept vid ordinationsändringar enligt lokal instruktion.
- Aktuell Läkemedelslista Dos/Förteckning recept finns tillgängligt vid besök av läkare på särskilda boenden.
- Fylla i kontaktuppgifter för kontaktperson i Pascal.
- Meddela förskrivare när dosapoteket eller bevakningsfunktionen påminner om förlängning av dosrecept.
- Ange aktuella uppgifter för leveransadresser.
- I förekommande fall endast göra ändringar inom sjuksköterskans förskrivningsrätt.
- Snarast uppdatera patientuppgifter i Pascal eller meddela dosapoteket när en patient med dosdispensering läggs in på eller skrivs ut från sjukhus, flyttar eller avlider.

Medicinskt ansvarig sjuksköterskas ansvar

- Det finns ändamålsenliga och välfungerande rutiner för läkemedelshantering samt ett säkert delegeringsförfarande inom kommunen.
- Det finns säkra rutiner för mottagande av läkemedelsleveranser.

Verksamhetschefens ansvar

- Gällande rutiner och anvisningar är kända på arbetsplatsen samt att de följs.

Dosapotekets ansvar

- Farmaceutisk, författningsmässig kontroll sker av varje ordination.
- Innehåll i obruten dospåse överensstämmer med gällande ordination.
- Leverans sker enligt överenskommelse.
- Den senaste versionen av Förteckning recept sänds ut till patient/kontaktperson i samband med ordinationsändringar.
- Patient/kontaktperson får nödvändig information för att kunna ta läkemedlet på rätt sätt.
- Meddela vilka åtgärder som vidtagits vid leveranssvårigheter av läkemedel.
- Två månader innan giltigheten på ordinationen upphör att gälla, samt vid varje följande dosleverans, meddela patient/kontaktperson att ordinationen måste förnyas.
- I samband med sista leveransen meddela att inga ytterligare leveranser kommer att ske av de läkemedel vars giltighet upphört om inte ordinationen förnyas av förskrivare.

Dokumenttyp	Fastställt	Reviderat	Giltigt till och med	Dokumentnr / Version
Riktlinje	2022-02-28	2023-06-07	2025-06-07	620675 / Version 2

Kontaktpersons ansvar

- All information som kommer från dosapoteket gällande patientens läkemedel, avseende utseende och praktisk hantering kommer patienten till del.
- Meddela dosapoteket aktuell kontaktperson inkl. telefonnummer för patienter som behöver hjälp med sin läkemedelshantering.
- Meddela förskrivare när dosapoteket påminner om förlängning av dosrecept.
- Snarast meddela dosapoteket när en patient med dosdispensering läggs in eller skrivs ut från sjukhus, flyttar eller avlider.

Dosapoteket och vårdgivares gemensamma ansvar

- Samverka för en säker informationsöverföring mellan slutenvård, öppenvård, kommunal vård och dosapoteket.
- Samråd sker när det gäller läkarbesök vid vårdboenden, så att besöksdag och dag för dosproduktion av påsar anpassas.

Ändringar sedan föregående version

- Ändrade kontaktuppgifter utifrån ny leverantör av tjänsten från 2023-05-08. Apotekstjänst har ersatt tidigare leverantör Svensk Dos.

Relaterad information

[Kontinuitetsplan vid långvarig utebliven leverans av dosdispenserade läkemedel](#)

[Pascal handbok på Ineras webbplats](#)

[Säkerställ patientens tillgång till rätt läkemedel vid utskrivning från sjukhus](#)